ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

İKİNCİ BÖLÜM
KARAR

HİDAYET KARACA BAŞVURUSU (5)

Başvuru Numarası : **2021/6977**
Karar Tarihi : **5/5/2026**

Başkan : Basri BAĞCI
Üyeler : Engin YILDIRIM
Kenan YAŞAR
Ömer ÇINAR
Metin KIRATLI
Raportör : Mutlu ALAF
Başvurucu : Hidayet KARACA

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, ödeme emirlerinin iptali için açılan davada davanın açılmamış sayılmasına karar verilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ve mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 22/1/2021 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen belgelere göre ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu, tutuklu olarak cezaevinde bulunmaktayken aleyhine Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından ödeme emirleri düzenlenmiş ve başvurucuya tebliğ edilmiştir. Başvurucu, bu ödeme emirlerinin iptali için İstanbul Anadolu 20. İş Mahkemesinde (Mahkeme) 27/9/2016 tarihinde ceza infaz kurumundayken dava açmıştır.

6. Mahkeme 5/10/2016 tarihli tensip zaptı düzenlemiştir. Bu tensip zaptının duruşma gün ve saatinin tebliğine ilişkin ilgili kısmı şöyledir:

"3- Davacı tarafa ön inceleme/tahkikat duruşma gün ve saatini bildirir H.M.K 139. madde şerhini içerir davetiye tebliğine, davetiyeye tensip zaptının bir örneğinin eklenmesine,"

7. Tensip zaptına ilişkin tebliğ mazbatasının *"İhtar"* başlıklı kısmı şöyledir:

"Belirlenen gün ve saatte duruşmaya gelmediğiniz veya gelip de davayı takip etmediğiniz takdirde dosyanın işlemden kaldırılacağı, sulh için gerekli hazırlığı yapmanız duruşmaya gelmediğiniz takdirde diğer tarafın yargılamaya devam etmek istemesi durumunda yokluğunuzda yapılan işlemlere itiraz edemeyeceğiniz ve diğer tarafın muvafakatiniz olmadan iddia ve savunmasını genişletebileceği yahut değiştirebileceği ihtar ve tebliğ olunur."

8. Tensip zaptı başvurucuya 11/10/2016 tarihinde tebliğ edilmiş, başvurucu bu tensip zaptına karşı 20/10/2016 tarihli beyan dilekçesi sunmuştur. Bu beyan dilekçesinde özetle ödeme emirleri için tek dava açtığını ancak dosyanın iki farklı esas sayısı aldığını bildirmiştir. Bunun yanında altı ödeme emri için dava açtığını fakat tensip zaptında beş ödeme emri yer aldığını belirtmiş ve maddi hatanın düzeltilmesini talep etmiştir.

9. Ön inceleme duruşması 9/3/2017 tarihinde yapılmıştır. Duruşma tutanağının ilgili kısmı şöyledir:

"Davacı adına duruşma günü ve saatinin tebliğ edilmiş olduğu ancak yapılan yoklamada davacı adına gelen olmadığı ve mazeret bildirilmediği anlaşıldı.

Dosya kapsamına göre davacının tutuklu olduğu ve vesayet yönünden araştırılması gereken bir husus olmadığı anlaşıldı.

Davalı Kurum vekilinden soruldu: Davacı tarafın takip etmediği davayı biz de takip etmiyoruz dedi."

10. Mahkeme yukarıda belirtilen sebeplerle takip edilmeyen dava dosyasının 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 150. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca işlemden kaldırılmasına karar vermiştir. Mahkeme 19/7/2017 tarihinde davanın üç aylık süre içinde yenilenmediği gerekçesiyle 6100 sayılı Kanun'un 150. maddesinin (5) numaralı fıkrası uyarınca açılmamış sayılmasına karar vermiştir.

11. Başvurucu, karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İstinaf dilekçesinde özetle bir avukatının tutuklandığını, diğer avukatının kendisinin avukatlığını bıraktığını, davaları kendisinin açıp takip etmek zorunda kaldığını bildirmiştir. Duruşma günü öncesi ceza infaz kurumu görevlisine duruşması olduğunu söylediğini, görevlinin Mahkemenin yazı yazacağını bildirdiğini, duruşma günü ise duruşmaya katılmak istediğini bildirdiğinde görevlinin kendisine Mahkemeden yazı gelmediğini söylediğini ifade etmiştir. Mahkemenin kendisinin ceza infaz kurumunda olduğunu bilmesine rağmen Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) yolu ile katılımının sağlanmadığını, davasını takip edecek kimsesinin olmadığını ileri sürmüştür.

12. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 34. Hukuk Dairesi 29/5/2019 tarihinde istinaf başvurusunu esastan reddetmiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Bu değerlendirmeler doğrultusunda dosya kapsamına göre; ilk derece mahkemesince 09/03/2017 tarihli duruşma gün ve saatine ilişkin tebligatın 28/10/2016 tarihinde davacıya

usulüne uygun olarak cezaevi memuru tarafından bizzat kendisine tebliğ edildiği, davacının duruşma gün ve saatinden haberdar olmasına rağmen duruşmaya katılmadığı, mazeret bildirmediği, kendisini bir vekil ile temsil ettirmediği, duruşmaya katılmaması nedeniyle 09/03/2017 tarihli celsede HMK 150/1 maddesi ile 320/4 maddesi uyarınca dosyanın yenileninceye kadar işlemden kaldırılmasına karar verildiği, 3 ay içerisinde yenilenmemesi nedeniyle 19/07/2017 tarihinde davanın açılmamış sayılmasına karar verildiği, ilk derece mahkemesi kararının HMK 150/1. maddesindeki usul ve esaslara uygun olması nedeniyle davacının istinaf isteminin oy birliğiyle esastan reddine karar verilmesi sonuç ve kanaatine varılmakla aşağıdaki hüküm kurulmuştur."

13. Başvurucu, kararı temyiz etmiş; 16/7/2019 tarihli temyiz dilekçesinde istinaf dilekçesinde ileri sürdüğü hususları tekrar etmiştir. Yargıtay 10. Hukuk Dairesi 16/11/2020 tarihli kararıyla hükmü onamıştır.

14. Başvurucu, nihai kararı başvurucu tarafından 26/12/2020 tarihinde öğrenmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

15. 6100 sayılı Kanun'un *"Ses ve görüntü nakledilmesi yoluyla veya başka yerde duruşma icrası"* başlıklı 149. maddesi şöyledir:

"(1) Mahkeme, taraflardan birinin talebi üzerine talep eden tarafın veya vekilinin, aynı anda ses ve görüntü nakledilmesi yoluyla bulundukları yerden duruşmaya katılmalarına ve usul işlemleri yapabilmelerine karar verebilir.

(2) Mahkeme resen veya taraflardan birinin talebi üzerine; tanığın, bilirkişinin veya uzmanın aynı anda ses ve görüntü nakledilmesi yoluyla bulundukları yerden dinlenilmesine karar verebilir.

(3) Mahkeme, tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edemeyecekleri dava ve işlerde ilgililerin, aynı anda ses ve görüntü nakledilmesi yoluyla bulundukları yerden dinlenilmesine resen karar verebilir.

(4) Mahkeme, fiilî engel veya güvenlik sebebiyle duruşmanın il sınırları içinde başka bir yerde yapılmasına, yargı çevresi içinde yer aldığı bölge adliye mahkemesi adalet komisyonunun uygun görüşünü alarak karar verebilir.

(5) Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar yönetmelikte belirlenir."

16. 6100 sayılı Kanun'un *"Tarafların duruşmaya gelmemesi, sonuçları ve davanın açılmamış sayılması"* başlıklı 150. maddesi şöyledir:

"(1) Usulüne uygun şekilde davet edilmiş olan taraflar, duruşmaya gelmedikleri veya gelip de davayı takip etmeyeceklerini bildirdikleri takdirde dosyanın işlemden kaldırılmasına karar verilir.

(2) Usulüne uygun şekilde davet edilmiş olan taraflardan biri duruşmaya gelir, diğeri gelmezse, gelen tarafın talebi üzerine, yargılamaya gelmeyen tarafın yokluğunda devam edilir veya dosya işlemden kaldırılır. Geçerli bir özrü olmaksızın duruşmaya gelmeyen taraf, yokluğunda yapılan işlemlere itiraz edemez.

(3) Duruşma gününün belli edilmesi için tarafların başvurması gereken hâllerde gün tespit ettirilmemişse, son işlem tarihinden başlayarak bir ay geçmekle dosya işlemden kaldırılır.

(4) Dosyası işlemden kaldırılmış olan dava, işlemden kaldırıldığı tarihten başlayarak üç ay içinde taraflardan birinin dilekçe ile başvurusu üzerine yenilenebilir. Yenileme dilekçesi, duruşma gün, saat ve yeri ile birlikte taraflara tebliğ edilir. Dosyanın işlemden kaldırıldığı tarihten başlayarak bir ay geçtikten sonra yenileme talebinde bulunulursa, yeniden harç alınır, bu harç yenileyen tarafça ödenir ve karşı tarafa yüklenemez. Bu şekilde harç verilerek yenilenen dava, eski davanın devamı sayılır.

(5) İşlemden kaldırıldığı tarihten başlayarak üç ay içinde yenilenmeyen davalar, sürenin dolduğu gün itibarıyla açılmamış sayılır ve mahkemece kendiliğinden karar verilerek kayıt kapatılır.

(6) İşlemden kaldırılmasına karar verilmiş ve sonradan yenilenmiş olan dava, ilk yenilenmeden sonra bir defadan fazla takipsiz bırakılamaz. Aksi hâlde dava açılmamış sayılır.

(7) Hangi sebeple olursa olsun açılmamış sayılan davadaki talep dahi vaki olmamış sayılır."

17. 6100 sayılı Kanun'un *"Ön inceleme ve tahkikat"* başlıklı 320. maddesinin (4) numaralı fıkrası şöyledir:

"(4) Basit yargılama usulüne tabi davalarda, işlemden kaldırılmasına karar verilmiş olan dosya, yenilenmesinden sonra takipsiz bırakılırsa, dava açılmamış sayılır."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

18. Anayasa Mahkemesinin 5/5/2026 tarihinde yaptığı toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi

19. Başvurucu, adli yardım talebinde bulunmuştur. Başvurucunun adli yardım talebinin 6100 sayılı Kanun'un 339. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca geçici olarak kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Mahkemeye Erişim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

20. Başvurucu; ceza infaz kurumunda tutuklu olduğu bilinmesine rağmen duruşmaya katılabilmek için yargı mercileri tarafından müzekkere yazılmadığını, bu nedenle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini belirterek kararın anlayabileceği şekilde gerekçelendirilmediğini, yalnızca duruşma gün ve saatinin tebliğ edildiğini, dolayısıyla gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

21. Bakanlık görüşünde; Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğüne yazılan müzekkereye verilen 21/3/2023 tarihli cevabi yazıda başvurucunun Mahkemenin başvuru

konusu dosya bakımından duruşmaya bizzat ya da SEGBİS marifetiyle katılma talebi olmadığının tespit edildiğine, o tarihlerde başvurucunun bulunduğu Marmara Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda açılış tarihi olan 9/5/2015'ten itibaren SEGBİS'in mevcut olduğunun belirtildiğine işaret edilmiştir. Ayrıca başvurucunun adli yardım ve avukat talebi olmadığı hususlarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Bunun yanında başvurucunun dava dosyasına erişimine yönelik herhangi bir kısıtlamanın bulunmadığı ve ceza infaz kurumu aracılığıyla gerekli tebligat işlemlerinin usulüne uygun şekilde gerçekleştirilerek başvurucunun yargılamaya ilişkin duruşma gün ve saati de dâhil gelişmelerden haberdar edildiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı cevabında başvuru formundaki şikâyetlerini yinelemiştir.

2. Değerlendirme

22. Anayasa'nın *"Hak arama hürriyeti"* başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

> *"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."*

23. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun şikâyetlerinin özü, davanın açılmamış sayılması nedeniyle esasının incelenmemesine ilişkin olduğundan başvuru bu şikâyet yönünden adil yargılanma hakkının güvencelerinden olan mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmiştir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

24. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Müdahalenin Varlığı ve Hakkın Kapsamı

25. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddiada bulunma ve savunma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla mahkemeye erişim hakkı, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün bir unsurudur. Diğer yandan Anayasa'nın 36. maddesine *"adil yargılanma"* ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılanma hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni (Sözleşme) yorumlayan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının mahkemeye erişim hakkını içerdiğini belirtmektedir (*Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti.* [2. B.], B. No: 2014/13156, 20/4/2017, § 34).

26. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, bir temel hak olmanın yanında diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmayı ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biridir. Bu bakımdan davanın bir mahkeme tarafından görülebilmesi ve kişinin adil yargılanma hakkı kapsamına giren

güvencelerden faydalanabilmesi için ilk olarak kişiye iddialarını ortaya koyma imkânının tanınması gerekir. Diğer bir ifadeyle dava yoksa adil yargılanma hakkının sağladığı güvencelerden yararlanmak mümkün olmaz (*Mohammed Aynosah* [1. B.], B. No: 2013/8896, 23/2/2016, § 33).

27. Anayasa Mahkemesi bireysel başvuru kapsamında yaptığı değerlendirmelerde mahkemeye erişim hakkının bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına geldiğini ifade etmiştir (*Özkan Şen* [2. B.], B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

28. Bireysel başvuruya konu olayda davanın açılmamış sayılmasına karar verilmesi nedeniyle başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yönelik bir müdahalede bulunulduğu açıktır.

ii. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

29. Anayasa'nın 13. maddesi şöyledir:

> *"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."*

30. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşulları yerine getirmediği müddetçe Anayasa'nın 36. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Anılan madde uyarınca temel hak ve özgürlükler, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmaksızın Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir.

(1) Kanunilik

31. Anayasa'nın temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması rejimini düzenleyen 13. maddesinde hak ve özgürlüklerin ancak kanunla sınırlanabileceği temel bir ilke olarak benimsenmiştir (kanunilik şartına başka bağlamlarda dikkat çeken kararlar için bkz. *Sevim Akat Eşki* [1. B.], B. No: 2013/2187, 19/12/2013, § 36; *Tuğba Arslan* [GK], B. No: 2014/256, 25/6/2014, § 82; *Hayriye Özdemir* [2. B.], B. No: 2013/3434, 25/6/2015, §§ 56-61; *Halk Radyo ve Televizyon Yayıncılık A.Ş.* [GK], B. No: 2014/19270, 11/7/2019, § 35; *Hamit Yakut* [GK], B. No: 2014/6548, 10/6/2021, § 76; *Atilla Yazar ve diğerleri* [GK], B. No: 2016/1635, 5/7/2022, § 100).

32. Hak ve özgürlüklerin, bunlara yapılacak müdahalelerin ve sınırlandırmaların kanunla düzenlenmesi bu haklara ve özgürlüklere keyfî müdahaleyi engelleyen, hukuk güvenliğini sağlayan demokratik hukuk devletinin en önemli unsurlarından biridir (*Tahsin Erdoğan* [2. B.], B. No: 2012/1246, 6/2/2014, § 60).

33. Müdahalenin kanuna dayalı olması öncelikle şeklî manada bir kanunun varlığını zorunlu kılar. Şeklî manada kanun, Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) tarafından Anayasa'da belirtilen usule uygun olarak kanun adı altında çıkarılan düzenleyici yasama işlemidir. Hak ve özgürlüklere müdahale edilmesi ancak yasama organınca kanun adı altında çıkarılan düzenleyici işlemlerde müdahaleye imkân tanıyan bir hükmün bulunması şartına

bağlıdır. TBMM tarafından çıkarılan şeklî anlamda bir kanun hükmünün bulunmaması hakka yapılan müdahaleyi anayasal temelden yoksun bırakır (*Ali Hıdır Akyol ve diğerleri* [GK], B. No: 2015/17510, 18/10/2017, § 56; *Tuğba Arslan*, § 96; *Fikriye Aytin ve diğerleri* [1. B.], B. No: 2013/6154, 11/12/2014, § 34).

34. Mahkemenin 6100 sayılı Kanun'un 150. ve 320. maddesinin (4) numaralı fıkrasını esas alarak verdiği davanın açılmamış sayılması kararına göre yapılan müdahalenin kanun tarafından öngörülme ölçütünü karşıladığı görülmüştür.

(2) Meşru Amaç

35. Davanın açılmamış sayılmasına karar verilmesindeki amaç, tarafları davalarını takip etmeye zorlamak ve bu suretle yargılamanın gereksiz yere sürüncemede kalmasını önlemektir. Davanın açılmamış sayılmasına ilişkin bu düzenlemenin yargılamanın makul süre içinde tamamlanmasını temine yönelik bir çare olduğu açıktır. Dolayısıyla somut olaydaki müdahalenin meşru bir amaca dayandığı anlaşılmaktadır (*Halil Güler* [2. B.], B. No: 2015/11002, 3/7/2018, § 37).

(3) Ölçülülük

(a) Genel İlkeler

36. Anayasa'nın 13. maddesi uyarınca hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasında dikkate alınacak ölçütlerden biri olan ölçülülük, hukuk devleti ilkesinden doğmaktadır. Hukuk devletinde hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması istisnai bir yetki olduğundan bu yetki ancak durumun gerektirdiği ölçüde kullanılması koşuluyla haklı bir temele oturabilir. Bireylerin hak ve özgürlüklerinin somut koşulların gerektirdiğinden daha fazla sınırlandırılması kamu otoritelerine tanınan yetkinin aşılması anlamına geleceğinden hukuk devletiyle bağdaşmaz (AYM, E.2013/95, K.2014/176, 13/11/2014).

37. Ölçülülük ilkesi *elverişlilik*, *gereklilik* ve *orantılılık* olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. *Elverişlilik* öngörülen müdahalenin amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, *gereklilik* amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, *orantılılık* ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2013/66, K.2014/19, 29/1/2014; E.2016/16, K.2016/37, 5/5/2016; *Mehmet Akdoğan ve diğerleri* [1. B.], B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38).

38. Mahkemeye erişim hakkının sınırlandırılması için seçilen aracın öngörülen amaca ulaşılabilmesi bakımından elverişli olması gerekir. Ayrıca seçilen araç bu hakkı en az zedeleyici nitelikte olmalıdır. Bununla birlikte hakkı daha az zedeleyen aracın tercih edilmesi gerektiğinin söylenebilmesi için söz konusu araç aynı amacı gerçekleştirmeye uygun olmalıdır. Daha hafif sınırlama teşkil eden aracın tercih edilmesi hâlinde öngörülen amaç gerçekleşmeyecek ise daha ağır müdahale oluşturan aracın seçimi hususundaki tercih, Anayasa'ya aykırı olmaz. Bunun dışında hangi müdahale aracının tercih edileceği hususunda kamu otoritelerinin belli ölçüde takdir yetkisi vardır (*Mustafa Berberoğlu* [2. B.], B. No: 2015/3324, 26/2/2020, § 48).

39. Öte yandan mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahaleler orantılı olmalıdır. Orantılılık, amaç ile araç arasında adil bir denge kurulmasını gerektirir. Buna göre mahkemeye erişim hakkına getirilen sınırlamayla ulaşılmak istenen meşru amaç ve başvurucunun mahkemeye erişim hakkından yararlanmasındaki bireysel yarar arasında makul bir orantı kurulmalıdır. Hedeflenen amaca ulaşıldığında elde edilecek kamusal yararla kıyaslandığında sınırlama ile kişiye yüklenen külfet aşırı ve orantısız olmamalıdır (*Mustafa Berberoğlu*, § 49).

(b) İlkelerin Olaya Uygulanması

40. Başvuruya konu olayda başvurucunun açtığı davanın duruşmaya katılmaması nedeniyle açılmamış sayılmasına hükmedilmesinin yargılamanın sürüncemede bırakılmasının önlenmesi ve makul sürede tamamlanması amacı bakımından elverişli ve gerekli olmadığı söylenemeyecektir. Somut başvuru bakımından asıl tartışılması gereken, müdahalenin orantılı olup olmadığıdır.

41. 6100 sayılı Kanun'un 150. maddesinin (1) numaralı fıkrasında usulüne uygun şekilde davet edilmiş olan tarafların duruşmaya gelmedikleri veya gelip de davayı takip etmeyeceklerini bildirdikleri takdirde dosyanın işlemden kaldırılmasına karar verileceği kurala bağlanmıştır. Aynı maddenin (4) numaralı fıkrasında dosyası işlemden kaldırılmış olan davanın işlemden kaldırıldığı tarihten başlayarak üç ay içinde taraflardan birinin dilekçe ile başvurusu üzerine yenilenebileceği, yenileme dilekçesinin duruşma gün, saat ve yeri ile birlikte taraflara tebliğ edileceği, dosyanın işlemden kaldırıldığı tarihten başlayarak bir ay geçtikten sonra yenileme talebinde bulunulursa yeniden harç alınacağı, bu harcın yenileyen tarafça ödeneceği ve karşı tarafa yüklenemeyeceği, bu şekilde harç verilerek yenilenen davanın eski davanın devamı sayılacağı düzenlenmiştir. Yine aynı maddenin (6) numaralı fıkrasında işlemden kaldırılmasına karar verilmiş ve sonradan yenilenmiş olan davanın ilk yenilenmeden sonra bir defadan fazla takipsiz bırakılamayacağı, aksi hâlde davanın açılmamış sayılacağı belirtilmiştir.

42. Anılan Kanun'un 320. maddesinin (4) numaralı fıkrasında da basit yargılama usulüne tabi davalarda işlemden kaldırılmasına karar verilmiş olan dosyanın yenilenmesinden sonra takipsiz bırakılırsa davanın açılmamış sayılacağı ifade edilmiştir. Fıkranın gerekçesinde bu kuralın basit yargılama usulüne tabi davaların kısa sürede tamamlanmasını sağlamak ve davayı uzatıcı işlemler konusunda da daha titiz davranılmasını temin etmek amacıyla benimsendiği dile getirilmiştir. Buna göre basit yargılama usulünde işlemden kaldırılmasına karar verilmiş olan dosya yenilenmesinden sonra takipsiz bırakılırsa dava açılmamış sayılacaktır. Böylece en fazla bir defa dosyanın işlemden kaldırılmasına imkân tanınmış, tekrarı hâlinde davanın açılmamış sayılmasına karar verileceği kabul edilmiştir.

43. Bireysel başvuruya konu davada ceza infaz kurumunda bulunan başvurucunun duruşmaya katılmadığı gerekçesiyle davanın açılmamış sayılmasına karar verilmiştir. Başvurucu; ceza infaz kurumunda olduğunun Mahkeme tarafından da bilindiğini, duruşmaya katılması için müzekkere yazılmadığını ileri sürmüştür.

44. Mahkeme 5/10/2016 tarihli tensip zaptı düzenlemiştir. Bu tensip zaptının duruşma gün ve saatinin tebliğine ilişkin kısmında başvurucuya ön inceleme/tahkikat duruşma gün ve saatini bildiren 6100 sayılı Kanun'un 139. madde şerhini içerir davetiyenin tebliğ edilmesine karar verilmiştir. Tensip zaptına ilişkin tebliğ mazbatasının *"İhtar"* başlıklı

bölümünde ise belirlenen gün ve saatte duruşmaya gelinmediği veya gelip de dava takip edilmediği takdirde dosyanın işlemden kaldırılacağı hususu yer almıştır.

45. Ön inceleme duruşmasına başvurucu, mazeret bildirmeyerek katılmadığından takip edilmeyen dosya 6100 sayılı Kanun'un 150. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereğince yenilenineye kadar işlemden kaldırılmıştır. Daha sonra üç aylık yasal süre içinde yenilenmediği gerekçesiyle davanın açılmamış sayılmasına karar verilmiştir. Başvurucu, takip edilmemesi durumunda dosyanın işlemden kaldırılacağını bilebilecek durumdadır. Nitekim kendisine gönderilen tebliğ mazbatasında bu husus belirtilmiştir. Başka bir ifadeyle başvurucu, duruşmalara katılmaması ya da usulüne uygun mazeret bildirmemesi hâlinde usul hukuku hükümlerine göre ne gibi sonuçlar ortaya çıkabileceğini öngörebilir. Hukuk davalarında taraflarca hazırlanma ilkesi geçerli olup davanın davacının kendisi ya da vekili tarafından takip edilmesi asıldır. Başvurucu, her ne kadar bu süreçte ceza infaz kurumunda bulunuyor olsa da kendisine tebliğ edilen tensip zaptına karşı sunmuş olduğu beyan dilekçesinde duruşmaya SEGBİS vasıtasıyla katılmak istediğine ilişkin bir bildirimde bulunmamıştır. Mahkeme kararından sonra 28/7/2020 tarihinde yürürlüğe giren 6100 sayılı Kanun'un 149. maddesinin (1) numaralı fıkrasında da mahkemenin taraflardan birinin talebi üzerine talep eden tarafın aynı anda ses ve görüntü nakledilmesi yoluyla bulundukları yerden duruşmaya katılmalarına karar verebileceği düzenlenmiştir. Bunun yanında başvurucu 6100 sayılı Kanun'un *"Adli yardımın kapsamı"* başlıklı 335. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (ç) bendi gereğince maddi gücü bulunmadığı gerekçesiyle kendisine vekil tayin edilmesi hususunda bir irade de ortaya koymamıştır. Dolayısıyla duruşma günlerinden haberdar olan başvurucunun üzerine düşen sorumluluğu yerine getirmeyip davayı takipsiz bırakarak davanın açılmamış sayılmasına sebebiyet verdiği anlaşılmıştır.

46. Yukarıdaki açıklamalar çerçevesinde Mahkemenin yaptığı yorumun belirsiz ve öngörülemez nitelikte olmadığı, başvurucunun mahkemeye erişim hakkı kapsamındaki bireysel yararı ile davaların sürüncemede bırakılmaması ve makul sürede sonuçlandırılması hususundaki kamusal yarar arasında adil dengenin bulunduğu, başvurucuya yüklenen külfetin orantısız olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

47. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

C. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

48. Başvurucu; şirketle hiçbir bağı olmamasına rağmen hakkında ödeme emirleri düzenlendiğini, hiçbir kusur ve ihmali olmaksızın dosyanın işlemden kaldırıldığını, dolayısıyla mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

49. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği, Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. Başvurucunun bireysel başvuru konusu şikâyetini öncelikle ve süresinde yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve delilleri zamanında bu makamlara sunması, bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir (*İsmail Buğra İşlek* [1. B.], B. No: 2013/1177, 26/3/2013, § 17).

50. Başvurucunun mülkiyet hakkının ihlali iddialarını dile getirebileceği dava, davanın açılmamış sayılması ile sonuçlanmıştır. Yukarıda mahkemeye erişim hakkı kapsamında yapılan tespitler de gözetildiğinde başvurucu, iddiaya konu şikâyeti yönünden söz konusu olağan hukuk yolunu tüketme konusunda üzerine düşen özeni göstermemiştir. Buna göre başvurucunun başvuru yollarını usulüne uygun olarak tükettiğinden söz edilemez.

51. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının *başvuru yollarının tüketilmemesi* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin GEÇİCİ OLARAK KABULÜNE,

B. 1. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın *başvuru yollarının tüketilmemesi* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

D. Adli yardım talebinin kabulü ile geçici olarak muaf tutulan 487,60 TL harçtan ibaret yargılama giderinin 6100 sayılı Kanun'un 339. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca başvurucudan TAHSİLİNE,

E. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 5/5/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.